

Ekonomika

ASV ir tehnoloģiski augsti attīstīta valsts un viena no pasaules ekonomiskām lielvarām. Uzņēmējdarbības vide ASV štatos ir atšķirīga, tomēr to vieno individu un uzņēmumu ekonomiskā brīvība. Valsts maz iejaucas ekonomiskajos procesos. Tiesu sistēma aizsargā īpašumtiesības un līguma spēku. ASV uzņēmumiem ir lielāka brīvība lēmumu pieņemšanā, kas attiecas uz ražotņu paplašināšanu, darbinieku atlaišanu un jaunu produktu attīstīšanu nekā viņu konkurentiem Rietumeiropā vai Japānā. Tomēr viņiem ir grūtāk ieiet ārējos tirgos nekā ārvalstu uzņēmumiem ienākt ASV.

ASV uzņēmumi ir starp vadošajiem IT, medicīnas, kosmosa un militāro tehnoloģiju jomā.

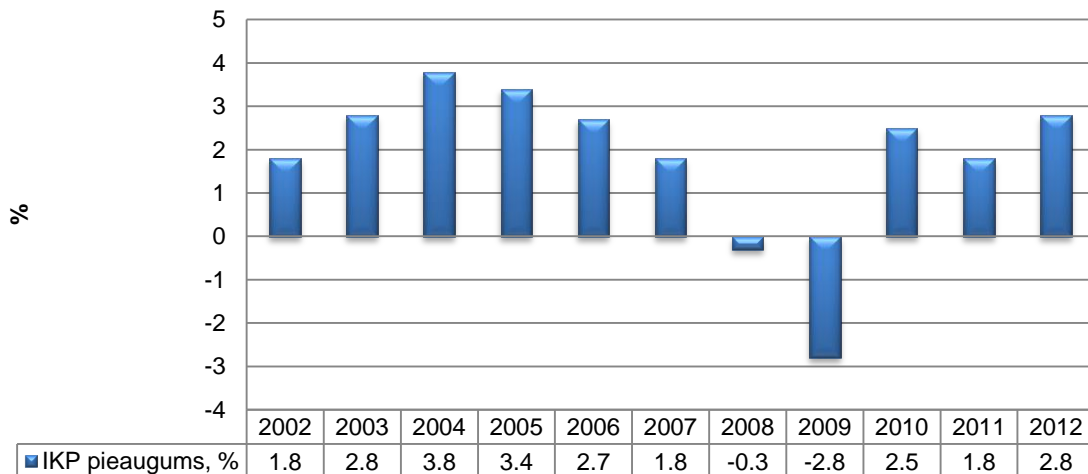
Ilgākais ekonomikas uzplaukums ASV vēsturē bija no 1991.gada līdz 2000.gadam. Taču deviņus gadus ilgajai augšupejai sekoja ekonomiskā lejupslīde, kas iestājās neilgi pirms teroristu uzbrukuma 2001.gada 11.septembrī. ASV ekonomiskās prioritātes izmainījās, uzsvāru sāka likt uz militāro tehnoloģiju attīstīšanu.

No 2004.gada līdz 2006.gadam IKP pieaugumu veicināja darba produktivitātes celšanās. Viesuļvētra „Katrīna”, lai arī radīja milzīgus postījumus Meksikas līča piekrastes rajonos, lielu ietekmi uz IKP neatstāja. Neskatoties uz to, ka gandrīz divas trešdaļas no ASV patērētās naftas importē, augstās naftas cenas 2005.gadā un 2006.gadā neizraisīja inflācijas kāpumu un bezdarba palielināšanos.

2007.gada vidū ar ASV nekustamā īpašuma tirgus sabrukumu sākās globālā finanšu krīze, kad strauji samazinājās nekustamā īpašuma cenas un līdz ar to arī hipotekāro vērtspapīru vērtība. Par lielākajiem kredītēšanas upuriem 2008.gada septembrī kļuva divi vadošie Volstrītas investīciju uzņēmumi: „Lehman Brothers” (bankrota procedūras uzsākšana) un „Merill Lynch” (nacionalizācija).

Recesija ASV aizsākās 2008. gada vidū un turpinājās līdz pat 2009. gada 3.ceturksnim. Šī bija lielākā lejupslīde kopš „Lielās depresijas”. 2009.gada sākumā ASV Kongress pieņēma un prezidents parakstīja likumprojektu, ar kuru tika piešķirti papildus 787 miljardi USD ekonomikas atveseļošanai un darbavieta radīšanai, kas paredzēti izmantošanai nākamā 10 gadu laikā. Jau 2009. gada beigās ekonomiskā situācija uzlabojās un IKP pieaugums 2010. gadā bija 2,5%. 2012.gadā IKP pieaugums sasniedza 2,8%.

IKP pieaugums, %

Avots: Bureau of Economic Analysis, <http://www.bea.gov>

2012.gadā bezdarbs bija 8,1%, kas salīdzinājumā ar 2011.gadu bija samazinājies par 0.8 procentpunktiem.

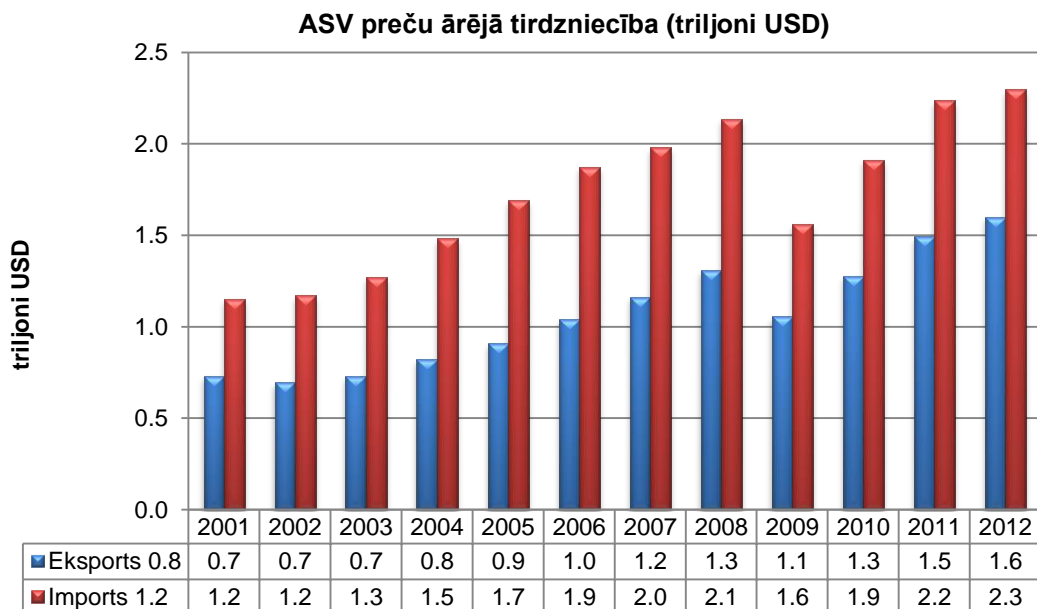
ASV ekonomisko attīstību kavē nepietiekošas investīcijas infrastruktūrā, dārga veselības aprūpe un pensiju sistēmas izmaksu pieaugums, budžeta un ārējās tirdzniecības deficīts, kā arī lielais mazturīgo māsaimniecību skaits.

Ārējā tirdzniecība

2012. gadā ASV bija 2. lielākais eksportētājs pēc Ķīnas un lielākais importētājs pasaulē. ASV būtiski ietekmē pasaules tirgu, un tā var pielietot ekonomiskas sankcijas pret valstīm, ar kurām radušās politiskās domstarpības.

ASV ir arī vairāku starptautisku tirdzniecības organizāciju dalībvalsts. 1994. gadā nodibinājās Ziemeļamerikas Brīvās tirdzniecības apvienība (NAFTA), kurā ietilpst ASV, Kanāda un Meksika. NAFTA partnervalstis ir ASV galvenie ārējās tirdzniecības partneri. 1995. gadā ASV iestājās Pasaules Tirdzniecības organizācijā.

2012. gada ārējās tirdzniecības apgrozījums pārsniedz pirmskrīzes apjomus. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu eksports 2012. gadā pieaudzis par 6,7% un imports - par 4,5%. Tirdzniecības bilance ir negatīva un pērn tā sasniedza 741 miljardus USD.

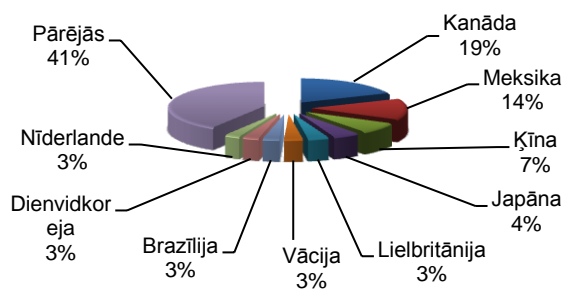

Avots: Bureau of Economic Analysis, <http://www.bea.gov>

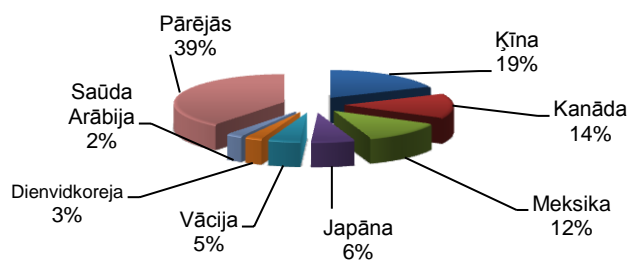
Pārsvārā eksportē naftas produktus, degvielas, rūpnieciskās iekārtas, farmācijas produktus, pusvadītājus un organiskos ķīmiskos savienojumus.

Importē galvenokārt jēlnaftu, farmācijas produktus, mobilos telefonus un citas mājsaimniecības preces, datorus un to piederumus, naftas produktus, apģērbus, telekomunikācijas iekārtas.

Galvenie preču eksporta partneri 2012. gadā (%)

Galvenie preču importa partneri 2012. gadā (%)

Avots: U.S. Census Bureau, www.census.gov

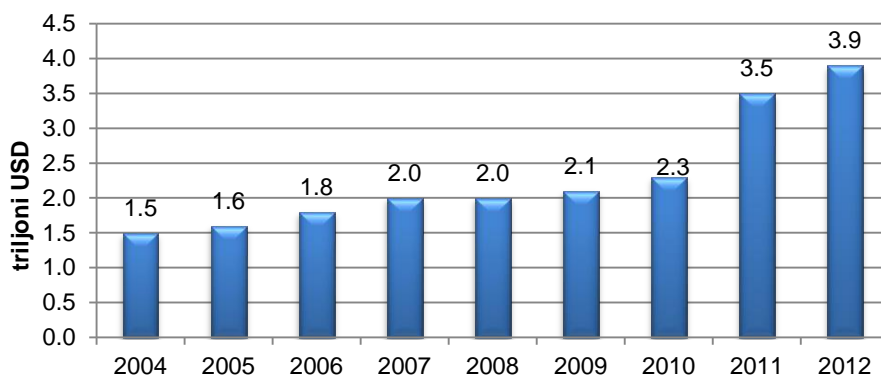
Investīcijas

2012. gada beigās starptautisko investīciju bilance ASV ir pozitīva un sasniedz 0,7 trilj. USD. Uzkrātās ārvalstu tiešās investīcijas ASV veido 3,9 trilj. USD, par 11,8% vairāk nekā 2011.gada beigās, bet ASV uzkrātās tiešās investīcijas ārvalstīs sasniedz 5,2 trilj. USD, palielinoties par 16,3%.

Pusi no ASV tiešajām investīcijām ārvalstīs veido uzkrātās investīcijas Nīderlandē (14,5% no ASV uzkrātajām tiešajām investīcijām 2012.gada beigās), Lielbritānijā (13,4%), Luksemburgā (8,6%), Kanādā (8%) un Bermudās (6,8%). Nozaru dalījumā ASV visvairāk ieguldījusi holdinga uzņēmumos (43,8%), finanšu un apdrošināšanas jomā un ražošanā (14,3%).

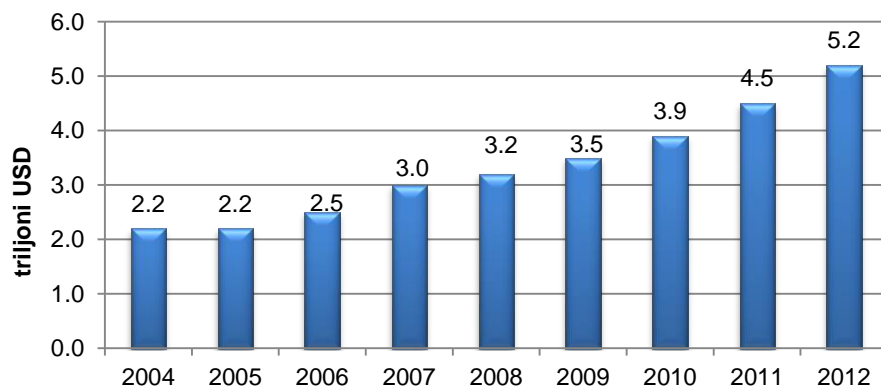
Visvairāk ASV investējuši Lielbritānijas uzņēmēji (18,4% no uzkrātajām tiešajām investīcijām 2012. gada beigās), Japāna (11,6%), Nīderlande (10,4%) un Francija (8%). Investīcijas visvairāk uzkrātas ražošanā (34%), no tām visvairāk ķīmijas rūpniecības nozarē (26,2% no uzkrātajām tiešajām investīcijām ražošanā 2012.gada beigās), finanšu un apdrošināšanas jomā (13,8% uzkrātajām tiešajām investīcijām 2012. gada beigās) un vairumtirdzniecībā (11%).

Uzkrātās ārvalstu tiešās investīcijas ASV (triljoni USD)

Avots: Bureau of Economic Analysis - <http://www.bea.gov>

ASV uzkrātās tiešās investīcijas ārvalstīs (triljoni USD)

Avots: Bureau of Economic Analysis - <http://www.bea.gov>